ואנן קא יהבינן לכהנים ולודי אשאר מעשרות אמר ריש לקיש כל בית שאין מתודה על מעשר ראשון שוב אין מתודה על שאר מעשרות מאי טעמא אמר אביי הואיל ופתח בו הכתוב תחילה מכלל דאפרושי הוו מפרשי והא תניא אף הוא ביטל את הוידוי וגזר על הדמאי לפי ששלח בכל גבול ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד ומעשר ראשון ומעשר שני מקצתן מעשרין ומקצתן אין מעשרין אמר להם בני בואו ואומר לכם כשם שתרומה גדולה יש בה עון מיתה כך תרומת מעשר וטבל יש בהן עון מיתה עמד והתקין להם הלוקח פירות מע"ה מפריש מהן מעשר ראשון ומעשר שני מעשר ראשון מפריש ממנה תרומת מעשר ונותנה לכהן ומעשר שני עולה ואוכלו בירושלים מעשר ראשון ומעשר עני המוציא מחבירו עליו הראיה תרתי תקן ביטל וידוי דחבירים וגזר על דמאי של עמי הארץ: ואף הוא ביטל את המעוררים: מאי מעוררים אמר רחבה בכל יום ויום שהיו עומדים לוים על דוכן ואומרים [1]עורה למה תישן ה' אמר להן וכי יש שינה לפני המקום והלא כבר נאמר [2]הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל אלא בזמן שישראל שרויין בצער ועובדי כוכבים בנחת ושלוה לכך נאמר עורה למה תישן ה': ואת הנוקפים: מאי נוקפים אמר רב יהודה אמר שמואל שהיו מסרטין לעגל בין קרניו כדי שיפול דם בעיניו אתא איהו בטיל משום דמיחזי כי מומא במתניתא תנא שהיו חובטין אותו במקלות כדרך שעושין אותו לפני עבודת כוכבים אמר להם עד מתי אתם מאבילין נבילות למזבח נבילות הא שחיט להו אלא טריפות שמא ניקב קרום של מוח עמד והתקין להם טבעות בקרקע: עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים: בחולו של מועד: כל ימיו לא היה אדם צריך לשאול על הדמאי: כדאמרן:

מתני' משבטלה סנהדרין בטל השיר מבית המשתאות שנאמר [3]בשיר לא ישתו יין וגו' משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בהמ"ק בטל השמיר ונופת צופים ופסקו אנשי אמנה מישראל שנאמר [4]הושיעה ה' כי גמר חסיד וגו' רשב"ג אומר העיד ר' יהושע מיום שחרב בהמ"ק אין יום שאין בו קללה ולא ירד הטל לברכה וניטל טעם הפירות ר' יוסי אומר אף ניטל שומן הפירות ר' שמעון בן אלעזר אומר הטהרה נטלה את (הטעם ואת) הריח המעשרות נטלו את שומן הדגן (א) וחכמים אומרים הזנות והכשפים כילו את הכל: **גמ'** וממאי דמשבטלה סנהדרי כתיב אמר רב הונא בריה דרב יהושע דאמר קרא [5]זקנים משער שבתו בחורים מנגינתם אמר רב אודנא דשמעא זמרא תעקר אמר רבא זמרא בביתא חורבא בסיפא שנאמר [6]קול ישורר בחלון חרב בסף כי ארזה ערה מאי כי ארזה ערה אמר ר' יצחק (ב) בית המסובך בארזים עיר הוא אלא אפי' בית המסובך בארזים מתרועע אמר רב אשי שמע מינה כי מתחיל חורבא בסיפא מתחיל שנאמר חרב בסף ואיבעית אימא מהכא [7]ושאיה יוכת שער אמר מר בר רב אשי לדידי חזי ליה ומנגח כי תורא אמר רב הונא זמרא דנגדי ודבקרי שרי דגרדאי אסיר רב הונא בטיל זמרא קם מאה אווזי בזוזא ומאה סאה חיטי בזוזא ולא איבעי אתא רב חסדא זלזיל ביה איבעאי אווזא בזוזא ולא משתכח אמר רב יוסף זמרי גברי ועני נשי פריצותא זמרי נשי ועני גברי כאש בנעורת למאי נפקא מינה לבטולי הא מקמי הא אמר ר' יוחנן כל השותה בארבעה מיני זמר מביא חמש פורעניות לעולם שנאמר [8]הוי משכימי בבקר שכר ירדפו מאחרי בנשף יין ידליקם והיה כנור ונבל תוף וחליל ויין משתיהם ואת פועל ה' לא יביטו מה כתיב אחריו [9]לכן גלה עמי מבלי דעת שגורמין גלות לעולם וכבודו מתי רעב שמביאין רעב לעולם והמונו צחה צמא שגורמין לתורה שתשתכח מלומדיה [10]וישח אדם וישפל איש שגורמין שפלות לשונאו של הקב"ה ואין איש אלא הקדוש ב"ה שנאמר [11]ה' איש מלחמה ועיני גבוהים תשפלנה שגורמין שפלות של ישראל ומה כתיב אחריו לכן

הרחיבה

ואנן יהבי ליה לכהנים. דקנסינהו עזרא כדאמרי' ביבמות (דף פו:) וכיון דאנן נותנין כתקנן אין יכולין לומר וגם נתתיו ללוי ככל מצותך (א): **תחילה.** ונתת ללוי זה מעשר ראשון לגר זה מעשר עני בשעריך זה מעשר שני דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך (דברים יב): **אף הוא.** יוחנן כהן גדול: **טבל ותרומת מעשר עון מיתה.** באלו הן הנשרפין (סנהדרין פג.) ילפי' לה. וכשאתם לוקחין מעם הארץ והם לא הפרישו אלא תרומה עודנו טבל למעשרות ואתם נענשים מיתה: **מפריש תרומת מעשר ונותנה לכהן.** מפריש כל המעשרות ממנה להוציא מידי טבל ואחר כך מפריש מתוך מעשר ראשון תרומת מעשר מה שעל הלוי להפריש ונותנו לכהן משום דאית ביה עון מיתה לאסור עלייהו שלא לעכבו אצלו ולמכור לכהן כשם שהוא מעכב אצלו מעשר ראשון ומעשר עני ואומר המוציא מחבירו עליו הראיה גזירה דלמא כי משהי ליה גביה אכיל ליה אבל מעשר ראשון ומעשר עני מותרים לזרים ואין כאן אלא גזל כהן הלכך המוציא מחבירו עליו הראיה. אלמא אפרושי נמי לא הוו מפרשי ואת אמרת לפי שאין נותנין אותו כתקנן הא אפרושי מפרשי ליה: **תרתי תקון.** לעולם העברת הודאות מעשר משום שאינם נותנין אותו ללוים הוא והא דתניא לפי ששלח כו' לאו אביטול את הוידוי קאי אלא אגזר על הדמאי קאי ותרתי תקנות תקן ביטל וידוי של חברים אע"פ שמפרישין אותו לפי שאין נותנין אותו כתקונו וגזר על הדמאי על לוקח מעם הארץ לפי ששלח כו': **מסרטין.** כשהיו רוצין להפילו לארץ לשוחטו: **שיפול דם בעיניו.** ואינו רואה ואינו מתחזק כל כך על רגליו. ונוקפין לשון ונקף סבכי היער (ישעיה י): **חובטין.** להפילו לארץ. ונוקפין לשון חבטה ומכה כדאמרי' אין אדם מנקף אפי' אצבעו (חולין ז:) דם ניקוף מכפר כדם עולה (שם): **טבעות.** להכניס צואר בהמה לתוכו: **כדאמרינן.** שתיקן שיהו כל הלוקחין מפרישין ולא היה אדם צריך לישאל לחבירו חבר שלקח מעם הארץ הפרשת דמאי: **מתני' בשיר לא ישתו יין.** ובגמ' מפרש מנא לן דמשבטלה סנהדרין הוא: **נביאים הראשונים.** בגמרא [ע"ב] מפרש: **נופת צופים.** מפרש בגמ' [שם]: **אנשי אמנה.** בוטחים בהקב"ה וסומכין עליו לעשות טוב ואין דואגין לחסרון: **גמ' אמר רב יוסף.** הכי קאמר וכי בית המסובך בארזים עיר הוא שלא יהא נוח ליחרב: **מתרועע.** לשון ערה כמו ערו ערו (תהלים קלז): **בסיפא מתחיל.** מאיסקופת הבית ופתחיו מתחיל: **ושאיה.** לשון בית השואה מאין יושב ומתוך כך שעירים מרקדים שם ומנגחין וכותתין את שעריו: **זמרי דנגדי.** מושכי ספינות בחבל שרי שאינו אלא לזרוז במלאכתם: **ודבקרי.** שמזמרין בשעה שחורשין ואינו אלא לכוין את השוורים לתלמיהם שהולכין לקול השיר דערב עליהם: **דגרדאי.** אינו אלא לשחוק: **בטל זמרא.** גזר על דורו שלא יזמרו בביתם ובבית משתאות: **ולא איבעי.** ולא היו רוצים לקנותם בכך: **זלזל בה.** ולא הקפיד למחות בידם: **כאש בנעורת.** לפי שהעונה מטה אזנו לשמוע את המזמר לענות אחריו ונמצאו האנשים נותנים לבם לקול הנשים וקול באשה ערוה (ג) כדכתיב השמיעיני את קולך (שיר ב) ומבעיר את יצרו כאש בנעורת אבל זמרי גברי ועניין נשי קלא פריצות יש דקול באשה ערוה אבל אינו מבעיר יצרו כל כך שאין המזמרים מטים אזנם לקול העונים: **לבטולי האי מקמי האי.** אם אין שומעין לנו לבטל את שניהם נקדים לבטל את זה שהוא כאש בנעורת: **צחה צמא.** צמא (שמות יז) מתרגם לצחותא:

הרחיבה

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"א מהל' מעשר הלכה ד:
נ ב מיי' פ"א מהלכות מעשר שני הלכה ו יב:
נא ג מיי' פ"ט מהל' מעשר הלכה א סמג עשין קלו:
נב ד מיי' שם הלכה ב [טור יו"ד סוף סי' שלא]:
נג ה מיי' פ"ה מהלכות תעניות הלכה יד סמג עשין מד"ס ג טור ש"ע א"ח סי' תקס סעיף ג:

◆

תורה אור השלם

1. עוּרָה לָמָּה תִישַׁן אֲדֹנָי הָקִיצָה אַל תִּזְנַח לָנֶצַח: תהלים מד כד
2. הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל: תהלים קכא ד
3. בַּשִּׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יָיִן יֵמַר שֵׁכָר לְשֹׁתָיו: ישעיהו כד ט
4. הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי גָמַר חָסִיד כִּי פַסּוּ אֱמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם: תהלים יב ב
5. זְקֵנִים מִשַּׁעַר שָׁבָתוּ בַּחוּרִים מִנְּגִינָתָם: איכה ה יד
6. וְרָבְצוּ בְתוֹכָהּ עֲדָרִים כָּל חַיְתוֹ גוֹי גַּם קָאַת גַּם קִפֹּד בְּכַפְתֹּרֶיהָ יָלִינוּ קוֹל יְשׁוֹרֵר בַּחַלּוֹן חֹרֶב בַּסַּף כִּי אַרְזָה עֵרָה: צפניה ב יד
7. נִשְׁאַר בָּעִיר שַׁמָּה וּשְׁאִיָּה יֻכַּת שָׁעַר: ישעיהו כד יב
8. הוֹי מַשְׁכִּימֵי בַבֹּקֶר שֵׁכָר יִרְדֹּפוּ מְאַחֲרֵי בַנֶּשֶׁף יַיִן יַדְלִיקֵם: ישעיהו ה יא
9. לָכֵן גָּלָה עַמִּי מִבְּלִי דָעַת וּכְבוֹדוֹ מְתֵי רָעָב וַהֲמוֹנוֹ צִחֵה צָמָא: ישעיהו ה יג
10. וַיִּשַּׁח אָדָם וַיִּשְׁפַּל אִישׁ וְעֵינֵי גְבֹהִים תִּשְׁפַּלְנָה: ישעיהו ה טו
11. יְיָ אִישׁ מִלְחָמָה יְיָ שְׁמוֹ: שמות טו ג

מסורת הש"ס

א) [תוספ' פי"ג] ב"מ ל. יומא ט., ב) [עי' תוס' שבת יג. ד"ה רבא], ג) [עי' תוס' יומא ט. ד"ה מעשר], ד) [תוספתא פי"ג], ה) [תוס' פי"ג ע"ש], ו) [במשנה שבמשניות ליתא משום ר' יהושע וכ"ה לקמן בפיסקא], ז) [ירושלמי ל"ג], ח) [עי' הגר' בע"י], ט) נ"ל המסובך וכ"ה בר"ח, י) ב"ק כה., כ) [גיר' הערוך בערך בקר ג' דגלאי שהן עבדניין חפפי עיט כומר שלהן כדופין חסכין רב הונא], ל) [לעיל מב: סנהדרין לג. לו:], מ) [דברים כו], נ) [ברכות לד.].

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה שומן הדגן (וחכמים אומרים) תא"מ וכ"כ פ"א ל"ג ליה וכן בירושלמי ליתא: (ב) גמ' אמר רב יצחק וכו' בית:

◆

גליון הש"ס

גמ' אודנא דשמעא. רי"ף פ"ק דברכות:

◆

מוסף רש"י

ביטל את הוידוי. של מעשר, ואפילו של חברים, שאין לומר בערתי הקודש מן הבית וגם נתתיו ללוי, לפי שלא היו נותנים מעשר ראשון ללוי כהלכתו, דרחמנא אמר ללוים וקנסינהו עזרא ולהוי לנתנו לכהנים (ב"מ צ.). **וגזר על הדמאי.** בלוקח מעם הארץ שיפריש הכל מספק מפני שהטבל עון מיתה, הלכך המתרומה מפרישה ולא גזר על הדמאי, לפי ששלח בכל גבול ישראל והיה שהיו עמי הארץ מוזלין במעשרות ולא היו מפרישין אלא תרומה גדולה (שם). **מפריש ממנה תרומת מעשר ונותנה לכהן.** משום דמעשר עם הארץ ללוי הוא דקפיד רחמנא למיתב תרומת מעשר ולא ללוי (בכורות יא: עי"ש שני' שגורסין כן בגמ').